Raluca-Mihaela Nedea

STUDIU ASUPRA DACOROM., AROM. *PĂSTURĂ*. PROBLEME LEXICO-SEMANTICE ŞI DE ETIMOLOGIE (II)[1]

III. ABORDĂRI ETIMOLOGICE ALE TERMENILOR *PĂSTURĂ* DIN DACOROMÂNĂ ŞI AROMÂNĂ

III. 1. Dacorom. *păstură*[1] şi/ sau arom. *păstúră* < lat. *pastūra*? Argumentul „reflexelor" romanice ale lat. *pastūra*

Ipoteza moştenirii cuvântului dacorom. *păstură*[1] din lat. *pastura* este „tradiţională", fiind iniţial consemnată odată cu înregistrarea termenului însuşi în dicţionarele latinizante din secolul al XIX-lea (LB, CIHAC, I, 197, LM)[2]. Constatăm preluarea ulterioară a acestei soluţii etimologice considerate sigure, neîndoielnice, în numeroase surse lexicografice, dar şi în câteva studii semantico-etimologice, unele dintre ele recente.

Hasdeu însuşi, în *Etymologicum Magnum Romaniae*, vol. I. (1887), p. 744 ş. urm./ (HEM[2] I, 529), încadrează cuvântul *păstură* în categoria lexicală a termenilor din domeniul apiculturii cert moşteniţi din limba latină, alături de *albină*, *căţel* „albină tânără", *ceară*, *fagure*, *miere*, definind păstura drept „materia vâscoasă din care se nutreşte căţelul", „căţelul" fiind „oul sau puiul de albină"[3].

Soluţia etimologică a moştenirii certe din latină a dacorom. *păstură*[1] este, de asemenea, susţinută de P. Papahagi în *Notiţe etimologice*, pp. 41–42 (1907), care

[1] Prima parte a acestui articol a apărut în revista „Limba română", nr. 4, 2015, p. 476–485.

[2] Etimonul lat. *pastura* pentru termenul dacorom. *păstură*, accentuat pe antepenultima silabă, este indicat pentru prima oară în LB şi glosat prin lexemul „fagure" (lat. *fauus*). Cihac, în *Dictionnaire d'étymologie daco-romane*, I, pp. 197–198 (1870), discută cuvântul *păstură* s. v. *pasc* (*paşte*) şi îl defineşte polisemantic ca „miel vierge, rayon de miel, cire brute, propolis", preluând etimonul lat. *pastura* şi evocând totodată bogatele reflexe romanice ale lat. *pastura*, şi anume it., sp., ptg., cat., prov. *pastura* şi fr. *pâture* „nourriture". Laurian şi Massim preiau, în primul dicţionar academic, volumul al II-lea, I–Z, din 1876 [LM], la rândul lor, de la Cihac, enumerarea „reflexelor romanice" ale etimonului lat. *pastura* (de la tema de participiu perfect pasiv *past-* a verbului latin *pascere*), ca şi ideea derivării adj. *păsturos*, echivalat semantic cu adjectivele lat. *glutinosus* şi *uiscosus*, de la cel de-al doilea sens al lexemului, cf. şi ŞĂINEANU, D. U. Adj. *păsturos* (cf. BARCIANU, D., BARCIANU, dicţionare în care este glosat prin germ. *teigig* „păstos, cleios", v. şi ALEXI, W.) este considerat în DLR un regionalism din zona Transilvaniei şi raportat semantic şi etimologic la dacorom. *păstură*[1].

[3] Hasdeu susţine originea străveche a apiculturii din spaţiul dacic colonizat de romani, referindu-se totodată la influenţa elementului slav, ilustrat de restul termenilor din domeniul apiculturii: *matcă*, *prisacă*, *trântor* etc. Definiţia dată de Hasdeu cuvântului *păstură* este preluată întocmai în MARIAN, INS. 146 (1903).

BDD-A26949 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 05:56:02 UTC)

menționează, la rândul său, „reflexele romanice” ale lat. *pastura* evocate de Cihac şi afirmă proveniența latină comună a termenului „corespondent” *păstúră* din aromână. De asemenea, A. Scriban (SCRIBAN, D.) şi L. Şăineanu (ŞĂINEANU, D. U.) susțin etimologia lat. *pastura* pentru *păstură* „tip de polen”.

Aceeaşi opțiune etimologică o găsim consemnată în DM, DER, DLR, M. D. ENC., DEX, M. D. ENC.^{2}, DEX^{2}, D. ENC., M. D. ENC.^{3}, DEX^{2} – 2009, DEX^{2} – 2012.

Relativ recent, Gr. Brâncuş (2004: p. 26) întăreşte ideea vechimii şi importanței albinăritului în societatea dacilor, chiar dinaintea cuceririi romane, reluând, completând şi nuanțând argumentele lui Hasdeu legate de moştenirea latină a celor mai importanți termeni din domeniul apiculturii, în rândul cărora îl include şi pe *păstură* (accentuat pe silaba penultimă, şi doar ca variantă de accentuare pe silaba antepenultimă), cu acelaşi sens de „hrană pentru puietul (cățeii) de albine” şi considerat a proveni din lat. *pastura*.

Caracterul moştenit al dacorom. *păstură*^{1} este implicit susținut şi de Teofil Teaha (TEAHA, CUV. LAT. 183), în contextul exemplificării tratamentului grupului consonantic *st* în trecerea de la latină la română, acest grup rămânând, în general, neschimbat: *pastura* > *păstură*, întocmai ca *masticare* > *mesteca*; *pastorem* > *păstor* etc.[4] Teaha remarcă totodată (2010: p. 384) două aspecte importante privind termenul dacorom. *păstură*^{1}: extensiunea cuvântului în limbile romanice occidentale, precum şi larga lui răspândire actuală în graiurile locale, atestărilor din DLR adăugându-li-se noile date oferite de atlasele lingvistice: NALR – O IV, MN, pl. 117; ALLR– MD V, MN, pl. 94 şi 97; ALLR – M, h. 877.

În ceea ce priveşte relația onomasiologică şi etimologică dintre *păstură* din dacoromână şi *păstură* din aromână, P. Papahagi, *ibid.*, susține că dacorom. *păstură* ar fi unul şi acelaşi cuvânt cu arom. *păstúră*, considerat forma primară a cuvântului din aromână, cu variantele ulterioare *prăstură/ prestură* (cel mai probabil arom. *păstură* > *prestură* (*plăstură*), caz de propagare a lui *r* în aromână datorită asocierii cu un alt cuvânt mai familiar, după modelul evoluției arom. *căprestru* „căpăstru” din *căpestru* (+ *capră*?) etc., cf. S. Puşcariu, în DR IV, 719) şi respectiv *plăstură* (provenit din *prăstură* prin disimilare). Sensul arom. *păstură* (*prăstură, plăstură*), potrivit definițiilor din dicționarele macedoromâne, este acela de „hrană digerată din stomacul sau din intestinele vitelor”, cu un transfer semantic secundar, figurat, de tip metonimic: *păstură* „murdăria din pântecele unei vite” (Mihăileanu, *Dicț. mac.-rom*., 404); *prâstură* „stomah, burtă de vită; (fig.) om de

[4] Şi mai recent, Teaha (2010: pp. 383–386), după ce enumeră diversele soluții etimologice date dacorom. *păstură*^{1} de-a lungul timpului, în măsură să stârnească contradicții, pledează pentru originea latină a termenului în discuție pe baza argumentului, am putea spune subiectiv, al necesității ca un cuvânt care denumeşte o noțiune atât de importantă precum aceea de „polen” (de fapt, un anumit tip de polen, cum este păstura) pentru domeniul apiculturii, ea însăşi o îndeletnicire ancestrală, să fi fost moştenit din latină.

BDD-A26949 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 05:56:02 UTC)

nimic, nătărău" (Dalametra, *Dicţ. mac.-rom*., 176). P. Papahagi, *loc. cit*., glosează şi mai explicit cuvântul ca „parte interioară a pântecelui, ierburile din pântecele unei vite tăiate; pântecele vitei, cu conţinutul lui, cu nutreţul păscut", dezvoltări semantice fireşti din sensul „păşune" al lat. *pastura*, optând implicit şi în cazul termenului din aromână pentru această etimologie propusă pentru dacorom. *păstură*.

G. Pascu, în *Dictionnaire étymologique macédoroumain*, I. *Les éléments latins et romans*, Bucureşti, 1925, include arom. *plăstură*, ap. Pericle PAPAHAGI, *Basme aromâne şi glosar*, Bucureşti, 1905, p. 497, cuvânt glosat *ibidem*, p. 681, „pântecele cu tot conţinutul lui" (cu variantele *prâstură*, ap. Dalametra, şi *păstură*, ap. Mihăileanu) în categoria elementelor latine propriu-zise, din lat. *pastura* „action de paître, de brouter" sau *pastus* „pâture" [cf. P. Papahagi, *loc. cit.*, p. 41].

T. Papahagi, în DDA, defineşte arom. *păstúră* ca „nourriture digérée qui se trouve dans le ventre d'une bête", indică etimologia lat. *pastura* propusă de P. Papahagi, *loc. cit.*, fără să şi-o asume însă, atribuind glosarea sensului figurat „burtă; secătură" doar variantei (?) *plăstúră*[5].

Un argument important al posibilei proveniențe a dacorom. *pắstură*[1], arom. *păstúră* din lat. *pastūra* este paralelismul, prezent în mentalul vechi românesc şi reflectat de limba populară, implicând şi o extindere semantică, dintre domeniul pastoral şi cel apicol, printre alte aspecte, dintre acțiunea de a se hrăni a vitelor şi cea a albinelor. Spre exemplu, în MOLNAR, E. S. 171 (1785) întâlnim cuvântul *păşune* cu referire la acțiunea albinelor de a culege nectarul florilor, aşadar, de a-l „paşte" („păşunea de toamnă", „păşunea florilor") sau în NICULIȚĂ-VORONCA I, 155, într-o lucrare mai recentă, din anul 1903, descoperim termeni precum

[5] P. Papahagi şi ulterior T. Papahagi trimit la un termen neogrecesc relativ periferic, cu circulație restrânsă la zona Epirului, care, după cum susține P. Papahagi, *loc. cit*., ar proveni din arom. *păstură*: πληστοῦρα (cf. G. Meyer, *Ngr. Stud*., III, p. 77). De asemenea, T. Papahagi, în cadrul articolului *plăstúră*, menționează alți termeni (neo)greceşti presupuşi ca înrudiți: πληστοῦρες „excréments qui se trouvent dans les intestines d'un animal", πριστούρα ca „χυλὸς τοῦ στομάχου" (cf. DDA 995). În schimb, DDA face o trimitere la arom. *păstúră* pornind de la arom. *păşúne* „păşune", justificată atât semantic (prin sensul comun de „hrană care se găseşte în burta unui animal"), cât şi etimologic (raportarea la etimonul lat. *pastionem*, deverbativ în latină de la *pascere*). Argumentația lui P. Papahagi, *loc. cit*., privind presupusa identitate a celor doi termeni în dacoromână şi aromână este una deficitară, limitându-se la invocarea etimonului latinesc comun *pastura*, fără explicații de ordin semantic. În schimb, autorul invocă în mod just, pentru aromână, după cum am arătat, dezvoltarea semantică de la sensul „păşune" (pe care îl avea lat. *pastura*) la cel de „pântece plin cu iarbă de păşune etc." Această evoluție semantică paralelă s-ar putea sprijini, desigur, pe sensul lat. *pastura* de „hrană", raportat în dacoromână la referentul semantic reprezentat de albine (păstura „polen" ca hrană pentru albine), iar în aromână şi, de altfel, în cazul tuturor termenilor citați „corespondenți" din limbile romanice, la referentul semantic reprezentat de vite (păstura „păşune" ca hrană pentru vite). Totuşi, o altă lucrare, mult mai recentă, din 2004, consacrată lexicului latin moştenit în aromână (Mariana BARA, *Le lexique latin hérité en aroumain dans une perspective romane*) nu consemnează un eventual continuator al etimonului lat. *pastura*.

BDD-A26949 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 05:56:02 UTC)

păscătoare sau *a paşte* cu referire la domeniul apicol: „Când avea tata albine şi le da la *păscătoare*, una a mers şi *a păscut* grâul boierului”. Nu în ultimul rând, în vechime exista o corespondență perfectă între anul/ calendarul apicol şi cel pastoral, constituit din două anotimpuri de bază, iarna şi vara, separate de echinocțiul de primăvară şi echinocțiul de toamnă, v. şi Gr. Brâncuş (2004: 26).

În limba latină, termenul *pastūra* este atestat relativ târziu, v. Ernout/Meillet[4], s. v. *pasco*, la agronomul latin Palladius (secolul al IV-lea – al V-lea d. Hr.), în lucrarea *Opus agriculturae*, X, 8, exclusiv cu un sens „pastoral”: „acțiunea de a paşte; păscut, păşunat”. Presupusele reflexe romanice ale lat. *pastūra* ilustrează semantismul etimonului latin, cu excepția, se pare, a termenului din dacoromână, ale cărui sensuri atestate în textele literare şi în dicționare sunt doar cele din apicultură, însă care apare glosat în LM şi cu semantismul originar din latină (cel mai probabil, un sens fantomatic)[6].

Cuvintele „corespondente” din limbile romanice la care face referire prima oară Cihac, urmat de susținătorii, chiar din prezent, ai acestei etimologii a dacorom. *păstură*, şi pe care le regăsim astfel înseriate şi în REW 6282, au ca origine, potrivit dicționarelor etimologice ale limbilor romanice respective, cuvântul latin *pastūra*, cu o primă atestare, după cum am precizat mai sus, ca termen cult, de epocă târzie, derivat al verbului *pascĕre* (prin participiul perfect pasiv *pastus*) sau al substantivului masculin *pastus*, cu acelaşi sens ca şi femininul *pastūra*, derivat, la rândul său, al lui *pascĕre*: fr. *pâture*, atestat de la jumătatea secolului al XII-lea (FEW 7, 763–765; Bloch /Wartburg[10] 469); it. *pastura*, atestat din secolul al XIII-lea (v. Cortelazzo/Zolli[1] 891); sp. *pastura*, atestat din secolul al XIII-lea (v. Corominas/ Pascual[3] 4, 332 s. v. *pacer*); ptg. *pastura*, atestat din secolul al XVI-lea (v. J. P. Machado[3] 4, 320). De asemenea, lat. *pastura* este considerat etimon şi pentru sard. *pastura*, occitan. *pastura*, francoprov. *pastura*, cat. *pastura*, log. *pastura*, grand’combe *patür* „Lichtung im Walde” („luminiş din pădure”), „unbebauter Waldrand” („lizieră necultivată”), cf. REW 6282, situație care ne-ar putea îndreptăți a considera termenul *pastura* drept unul „panromanic”.

Cât despre cat. *pastura*, acesta ar aparține chiar categoriei de cuvinte selecționate dintr-un singur vocabular reprezentativ romanic (VR), după „criteriul puterii de derivare”, v. Sala Vocabularul 332, prin derivatul său *pasturar* „a paşte”, cf. şi Corominas/ Pascual[3] 4, 332 s. v. *pacer*, care consideră acest derivat al lui *pastura* „de uso general en este idioma”.

[6] În LM, s. v. *pastura*[2] figurează două sensuri principale ale acestui lexem: „iarbă, nutreț, păşune”, respectiv „aliment, pradă”, care este echivalat semantic cu lat. *pastura* şi dacorom. (?) *pascutura*, probabil o creație lexicală a autorilor dicționarului („pascutura vitelor”); primul sens, cel „pastoral”, dar şi cel figurat (ilustrat prin citatul „Corpul ucişilor în bătălie sunt pastura vulturilor.”) nu sunt însă confirmate, după cum am constatat, de alte surse lexicografice sau literare.

BDD-A26949 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 05:56:02 UTC)

Un alt derivat verbal descins din lat. *pastūra* menţionat în REW 6282 este s. fr. *pastürgá* „weiden" („a paşte").

Comune sunt, în cazul formelor romanice citate mai sus şi considerate ca provenind din lat. *pastura*, alături de sensul principal, etimologic, referitor la „acţiunea de a paşte, păscut, păşunat", dezvoltările semantice secundare către sensul de „păşune" (ca spaţiu al realizării acţiunii de a paşte), cel de „hrană a animalelor" (ca obiect al aceleiaşi acţiuni) şi chiar, printr-un evident mecanism metonimic de trecere de la concret la abstract, către sensul de „hrană spirituală", într-un mod analog evoluţiei sensurilor figurate ale termenilor romanici proveniţi din lat. *pascere* şi *pastor(em)*.

Iată că un termen precum *pastūra*, atestat pentru prima oară într-o operă tehnică a unui autor latin târziu, pare să se fi propagat pe o extinsă arie romanică şi, mai cu seamă, este considerat a fi fost moştenit şi în dacoromână cu sensuri relativ îndepărtate de semantismul termenului latin originar, deşi în mod cert compatibile din punct de vedere onomasiologic.

Chiar dacă consideră lat. *pastura*, având sensul principal de *Weide* („păşune"), moştenit în cele mai importante limbi romanice, Meyer-Lübke afirmă totuşi „caracterul îndoielnic din punct de vedere conceptual" al etimonului latin *pastura* în cazul dacorom. *păstură* şi chiar al arom. *p(l)ăstură*, *prăstură*, respingând aşadar, în mod implicit, soluţia moştenirii cuvântului în cele două dialecte ale românei (REW 6282). În plus, Al. Graur nu face în „Corrections roumaines au REW", *Bulletin linguistique* 5, 80–124 (1937) nicio referire suplimentară sau vreo corectură la articolul *pastura* din REW 6282.

III. 2. Dacorom. *păstură*[1] < lat. **pestŭla*?

G. Pascu susţine în mod repetat ca etimon probabil pentru dacorom. *păstură*[1] o formaţie diminutivală, lat. **pestŭla* (< *pestis* „ciumă")[7] în *Etimologii româneşti,* 32 (1910), *Sufixele*, 57 (1916) şi *Beiträge*, 11 (1920).

Tiktin[8] adoptă această opţiune etimologică, motivând-o semantic prin ideea subiacentă de substanţă închisă la culoare, vâscoasă, neplăcută la gust şi chiar nocivă. Cuvântul este, de altfel, definit cu trăsături semantice similare în mai multe surse: *păstura* ca „materia cea neagră şi amară din faguri", termen înregistrat în zona Moldovei, şi anume în Munţii Sucevei, cu accentuare, aşadar, pe silaba antepenultimă, cf. ŞEZ. III, 84, anul 1894, sau ca „material otrăvitor în fagur, de color gălbiu-vânăt, adunat de albine pe timp săcetos, de pe plante veninoase –

[7] Din perspectiva unei abordări panromanice, etimonul latin **pestula* (< *pestis* „ciumă") nu pare să aibă, în afară de presupusul „descendent" dacorom. *păstură*, alţi continuatori romanici.

[8] Cf. TDRG, dar şi ediţiile ulterioare TDRG[2] şi TDRG[3].

BDD-A26949 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 05:56:02 UTC)

mană otrăvitoare", cf. SĂGHINESCU, V., Pascu, *loc. cit.*, PHILIPPIDE, O. R. II, 727 (1928), sau ca „materie groasă, negricioasă şi amară care rămâne în fagure şi nu se poate stoarce" (CADE)[9].

Ideea de element rezidual cu potenţial nociv este, de altfel, prezentă şi în definirea termenului *păstură*[1] din DLR, prin echivalarea sa cu boştina rămasă din fagurele stors.

În TDRG definiţia inedită, surprinzătoare, a lui *păstură*[1] în raport cu glosările termenului din celelalte surse, literare şi lexicografice, cunoscute (*Excremente der von der Ruhr befallenen Bienen, eine rotbraune, flüssige, stinkende Substanz bildend, die an der Luft klebrib wird*), trimite la partea finală a citatului ilustrativ din SĂGHINESCU, V. 30: „Prisăcarul îngrijeşte a scoate păstura din fagur, căci se-ntinde ca picinginea", Tiktin înregistrând în cuprinsul articolului un sens unic al acestui cuvânt. De altfel, în introducerea *Vocabularului* său (1902), p. V, Săghinescu aduce, într-un stil vădit polemic, printre corecţiile la anumite definiţii prezente în *Dicţionarul universal* al lui Şăineanu din 1896, şi pe aceea referitoare la termenul *păstură*, considerând eronată simpla explicitare a păsturei ca „fagure de miere" sau „ceară brută": „păstura e însă otravă în fagure!".

În plus, glosările dacorom. *păstură*[1] din unele dicţionare mai vechi din secolul al XIX-lea prin termenii germani *der Honigseim* şi *der Honigschleim*, citate în partea introductivă a studiului nostru, ilustrează semul constitutiv acestei unităţi lexicale de „pastă lipicioasă/ mucilaginoasă", caracteristic unui produs toxic, uşor degradabil.

În opinia noastră, un posibil punct comun al celor doi referenţi semantici, pentru dacorom. *păstură*[1] şi arom. *păstúră*, în cadrul soluţiei etimologice propuse de Pascu şi susţinute de Tiktin (etimonul **pestŭla* < *pestis* „ciumă"), vehiculate însă până acum doar pentru dacoromână, este ideea de element rezidual, cu aspect dezagreabil şi potenţial nociv: materia brută din faguri, respectiv, bălegarul vitelor.

III. 3. Alte ipoteze etimologice ale moştenirii dacorom. *păstură*[1] din latină

Dicţionarul „etimologico-semantic" al lui Al. Resmeriţă din 1924 propune un alt etimon probabil pentru *păstură*[1], considerat şi aici un lexem cu două sensuri

[9] Totodată, în KLEIN, D. 222, termenul *păstură* este pus în legătură şi cu verbul *a pâşti* „a murdări cu excremente", cf. PAŞCA, GL. 46, variantă a cuvântului învechit şi regional *pişti* „a se prelinge", de origine slavă, cf. DR V, 293, DLR (1974), tomul VIII, partea a 2-a, litera P (Pe–Pînar). De asemenea, în DR V, 901, în *Raportul anual*, Cluj, 1929, pp. 894–906, este consemnată în dreptul numelui lui S. Puşcariu o notă privind verbul *a pâşti* „a murdări cu excremente" ca fiind „derivat din *pestis* >**peaste* >**pastă*?". Un semantism relativ apropiat al termenului apare ilustrat la PAMFILE, I. C. 95 (1910)*:* „Scosul cerii din faguri se face prin topire. Fagurii topiţi lasă la fund o parte mai groasă, negricioasă, care se datoreşte păsturei sau păstrarului, substanţă amară care umple unele celule, şi altor materii străine cari poartă numele de hoştină, boştină, jintiţă sau băbaş".

BDD-A26949 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 05:56:02 UTC)

diferite, cel de „produs apicol”, respectiv de „produs textil”, şi anume lat. *positūra* (*postūra*) „sediment, aşezare”[10].

Definind dacorom. *păstură*[1] ca „sediment, depunere de miere”, Ciorănescu propune etimonul lat. *pistūra* „(resturi, pleavă de la) măciniş” < lat. *pi*(*n*)*sere* „a măcina grâul”, cf. şi fr. „piler (le grain)”, deverbativ atestat la Plinius, v. Ernout/ Meillet[4] s. v. *pinso*[11].

Absenţa cuvântului din PUŞCARIU, ET. WB.[12] şi CDDE, precum şi absenţa explicaţiei etimologice din CADE, alături de omiterea cuvântului din prezentarea lexicului latinei dunărene realizată în *Istoria limbii române*, volumul al II-lea (1969), implică, totodată, în opinia noastră, justificate semne de întrebare asupra presupusului caracter moştenit al cuvântului.

Am putea găsi şi alte argumente sau dimpotrivă contraargumente ale caracterului moştenit al acestor termeni din dacoromână şi aromână?

După cum se ştie (cf. ROSETTI, I. L. R. 154; IST. L. ROM. II, 176), sufixul deverbativ *-tūra* (analizabil şi în lat. *pastūra*, provenit din tema de supin a verbului

[10] Definiţia sensului de „produs apicol” al lui *păstură* se distinge într-o oarecare măsură faţă de glosările cuvântului din celelalte dicţionare: „un depozit, pe jumătate miere, pe jumătate ceară, pe care-l depun unele albine în fagurii prea vechi”, în vreme ce explicitarea sensului de „pânză” al lui *păstură* este una restrictivă din punct de vedere semantic, ambele definiţii fiind, aşadar, ilustrative pentru etimologia propusă: „partea de dindărăt a catrinţei sau fotei pe care se şade”, cf. RESMERIŢĂ, D. 567.

[11] Cf. CIORĂNESCU, D. ET. 6197. Suntem de părere că această etimologie, dincolo de gradul ei de plauzibilitate atât semantică, cât şi fonetică, este una mai degrabă de circumstanţă, pornind în mod eronat, printr-un demers de tip deductiv, de la presupusul caracter de sediment al acestui produs apicol rezultat în urma unei acţiuni de măcinare (aspect pe care îl are polenul, ca aglomerare de grăunţe, nu însă şi păstura!)

[12] Cu toate acestea, descoperim cuvântul *păstură* integrat ulterior de Puşcariu în inventarul său lexical de cuvinte româneşti moştenite din latină, dar fără o soluţie etimologică clară, în lucrarea *Însemnările autorului de pe exemplarul propriu de lucru* din *Etymologisches Wörterbuch der rumänischen Sprache I. Das lateinische Element, mit Berucksichtigung aller romanischen Sprachen*, p. 81, 1284 b. (respectiv la p. 112 a exemplarului lui Puşcariu, în cadrul unui adaos primar făcut pe pagina albă interstiţiară), text editat în 1995 de Dan Sluşanschi. Puşcariu menţionează mai întâi *loc. cit.* etimologia ***pestula* din TDRG şi, în al doilea rând, etimologia *pastura*, cu raportare la articolul *Notiţe etimologice*, al lui Pericle Papahagi (identic cu extrasul citat mai sus), din *Analele Academiei Române*, seria a II-a, tomul XXIX, 1906-1907, Memoriile Secţiunii Literare, Bucureşti, 1907, pp. 241–242, dar şi la articolul din REW 6282. Într-un adaos mai târziu de pe aceeaşi pagină, în dreptul aceluiaşi cuvânt, Puşcariu îl citează totodată pe Jokl, in *Glotta* XXV (1936) 123, care ar aduce pentru sensul arom. “*das innere des Bauches, Mageninhalt eines getöteten*”, dacorom. *Honigseim*, analogia germ. *Eingeweide,* mhd. *Geweide* =”Gedärm eines erlegten Wildes” < *weiden*, ahd. *weida* “Futter, Speise, Ort zum Weiden” şi “Honigbrot, Bienenbrot = Honigscheibe, die *Nahrung* welche die Bienen für sich bereiten”. Această analogie semantică, exemplificată pentru limba germană, posibilă şi în cazul cuvintelor *păstură* din aromână şi dacoromână, având un presupus etimon comun, dar o evoluţie semantică diferită, ar putea fi schematizată, în opinia noastră, astfel: de la sensul de *viscere* ca depozit provizoriu, fiziologic, cu finalitate nutritivă, al hranei „păscute”, la acela de *hrană* propriu-zisă, inclusiv pentru albinele bolnave.

BDD-A26949 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 05:56:02 UTC)

pascĕre) era, în latina dunăreană, ca şi în majoritatea celorlalte regiuni ale Romaniei, alături de sufixul *-tio*, unul productiv, fiind moştenit în numeroase cuvinte[13].

Un argument împotriva presupusei moşteniri a lat. *pastūra* în dacoromână sub forma cuvântului *păstură* ar putea fi, credem noi, poziţia accentului. Astfel, locul accentului rămâne, în astfel de cuvinte sigur moştenite, pe vocala lungă a sufixului *-tūra* din etimonul latin, precum în *arătúră* < *aratúra*, *coptúră* < *coctúra, frântúră* < *fractúra*, *lătúră* < *lauatúra*, *legătúră* < *ligatúra* etc., nefiind consemnate variante cu accentul pe silaba antepenultimă ale acestor cuvinte. Dacă termenul din aromână respectă, într-adevăr, acest „tipar" de accentuare (*păstúră*, cu variantele *prăstúră, plăstúră*), dacorom. *păstură*[1] „tip de polen" îl ilustrează doar în variantele sale regionale (*prestúră, postúră, pastúră*), v. şi răspunsurile la chest. 2216 în ALLR – MD V, MN, pl. 97, NALR – O IV, MN, pl. 117, ALLR – M, h. 877, cel mai probabil în mod secundar, sub influenţa seriei reprezentate de cuvinte cert moştenite din latină precum *arătură*, *coptură*, *lătură* etc., care păstrează poziţia originară a accentului.[14]

De cealaltă parte, din punctul de vedere al poziţiei accentului, etimonul **pestŭla* ar justifica evoluţia sub forma cuvântului proparoxiton *păstură*.

III. 4. Dacorom. *păstură*[1], *păstúră*[2] şi arom. *păstúră*, elemente de substrat?

Giuglea, în RF II, pp. 56–57, din anul 1928, discută dacorom. *păstúră* „năframă, pânzătură" în acelaşi context cu dacorom. *spas*, *răspas* „întinsura pânzei" şi arom. *spease* „(pânză pentru) scutece", din terminologia ţesutului, considerând toate aceste cuvinte elemente străvechi în limba română, anterioare influenţei slave, alături de anumiţi termeni relevanţi şi totodată revelatori din domeniul păstoritului.

Giuglea combate totodată etimologia propusă de Pascu şi adoptată ca probabilă de Tiktin pentru *păstură*[1], anume lat. **pestula* (< *pestis* „ciumă"), considerând-o inadecvată doar în baza înţelesului dedus din citatul deja menţionat din Săghinescu, *Vocabular românesc* 30b (care ilustrează sensul cuvântului prezentat în TDRG, „Exkremente der von der Ruhr befallenen Biene…") şi invocând drept argument aspectul de pânză al materiei care formează păstura,

[13] Distincţia dintre valorile acestui sufix cel mai adesea nu este netă, de multe ori valorile de nume de acţiune şi de rezultat al acţiunii se întrepătrund. Pe de altă parte, sufixul *-(t)ură* se menţine şi ulterior ca unul dintre sufixele cele mai productive în limba română veche, productivitatea lui manifestându-se atât prin numărul mare de derivate, cât şi prin valorile variate pe care le au acestea, cf. FORM. CUV. (XVI–XVIII) 206.

[14] După cum am arătat deja, în majoritatea surselor lexicografice citate (cea dintâi fiind chiar LB) şi chiar în unele surse literare, precum ECONOMIA 178 (text în care sunt notate accentele, de obicei în mod consecvent şi corect), cuvântul *păstură* este accentuat pe silaba antepenultimă.

BDD-A26949 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 05:56:02 UTC)

semantismul „apicol” părându-i totuşi puţin cunoscut. Alături de această motivare semantică contextuală, care nu ni se pare suficient de convingătoare, el oferă ca explicaţie etimologică a dacorom. *păstúră* „năframă, pânzătură” termenul **păs*(*ă*)*tură*, format ca şi *pânzătură* (pe care, după cum se înţelege, l-ar fi luat în considerare ca etimon, dacă aceasta nu ar fi implicat o reducere fonetică prea mare). Explicaţia semantică şi etimologică dată de Giuglea sugerează, aşadar, o filiaţie între dacorom. *pắstură*[1] „tip de polen” şi dacorom. *păstúră*[2] „tip de pânză”.

Philippide, în *Originea românilor*, II, 727 consideră dacorom. *pắstură* şi arom. *păstúră* (acesta din urmă, cu variantele *prăstúră, plăstúră*) de origine obscură, reluând totuşi trimiterea la alb. *bustúră*, „was sich im Magen der Wiederkäuer befindet”, făcută de Th. Capidan (DR II, 477) după Meyer, *Alb.* V, 71. Capidan afirmă (*loc. cit.*) caracterul incert al etimologiei cuvântului dacoromân *pắstură* din pricina impedimentului semantic, pledând totuşi pentru ideea originii comune a termenilor din aromână şi albaneză[15].

H. Mihăescu (*La romanité*, pp. 313–314) înscrie dacorom. *păstúră* „serviette pour envelopper les aliments” (aşadar, *păstúră*[2] „pânză”) şi arom. *plăstură* „le ventre avec tout ce qui s’y trouve” în categoria „des mots roumains qui se retrouvent en illyrien et en albanais (v. alb. *bushturë*[16])” şi care sunt, prin urmare, „d’origine certaine ou fort probable daco-mésienne”. Autorul nu face aici însă nicio referire la dacorom. *pắstură*[1] „tip de polen”.

IV. Concluzii

În concluzie, putem constata, în pofida relativei vechimi a cuvântului dacorom. *pắstură*[1] „tip de polen” şi a încadrărilor lui timpurii, dar şi a celor mai recente, în categoria cuvintelor moştenite din limba latină, absenţa certitudinii cu privire la proveniența acestuia (dacă nu chiar şi a arom. *păstúră*) din lat. *pastūra*. Incertitudinea s-ar întemeia atât pe dificultăţile formale (de accentuare, în cazul termenului din dacoromână), cât mai ales pe cele semantice, absente în cazul

[15] Cu toate acestea, identitatea de structura a secvenței finale (alb. *-ure*, *-ura*/ rom. *-ura*) nu este un argument de vechime, corespondența trebuind sa fie alb. *-ulle*/ rom. *-ura*. În plus, potrivit lui Eqrem Çabej, *Studime etimologjike në fushë të shqipes*, II, A-B, Tirana, 1976, p. 392, 542 (traducerea în franceză), cuvântul *busturë* f. „ceea ce se găsește în stomacul rumegătoarelor” («matières qui se trouvent dans l’estomac des ruminants»), din lexicul graiurilor albaneze din Grecia, dat de G. Meyer, *Albanesische Studien*, V, p. 71, dar rămas la acesta fără explicaţie etimologică, ar fi un împrumut din venețiană: *pastura* „păşune (locul de păşunat), păşunare (actul în sine)”, cu închiderea lui *-a-* la *-u-* prin faza *-ë-* (fază presupusă, nu atestată), surda inițială din italiană devenind în albaneză sonoră.

[16] Varianta cu *-sh-*, menționată de H. Mihăescu, *loc. cit.*, aproape sigur nu există, potrivit unei comunicări personale recente puse la dispoziția noastră de către colega noastră specialistă în albanologie, Cătălina Vătăşescu, pentru că *s* > *sh* este o evoluție care nu mai avea loc la data împrumutului din venețiană, aspect care ar putea fi considerat un alt argument împotriva originii comune a termenilor din dacoromână, aromână şi respectiv albaneză.

BDD-A26949 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 05:56:02 UTC)

termenilor corespunzători din limbile romanice, dar posibil a fi, totuşi, depăşite, prin dubla raportare a trăsăturii semantice pertinente (a semului) „hrană", la albine, respectiv la vite, în cadrul unei evoluții de sens paralele.

În situația, demnă de a fi luată în considerare, în care *păstură* din dacoromână şi din aromână ar avea, într-adevăr, aceeaşi origine, considerăm că etimonul comun care le-ar explica cel mai bine semantismul, din punctul de vedere al semului „element rezidual nociv", este cel propus de Pascu şi considerat ca fiind probabil de către Tiktin, şi anume lat. **pestŭla* (< *pestis*), în pofida impedimentului reprezentat de poziția accentului pe silaba penultimă în formele din aromână. Pe de altă parte, acelaşi etimon ar putea justifica semantic, din punctul de vedere al semului „materie reziduală cu aspect de pânză", deşi nu într-un mod convingător, legătura cu dacorom. *păstúră*[2] „tip de pânză".

Nu poate fi exclusă, desigur, nici ipoteza în care dacorom. *păstură*[1] „tip de polen", dacorom. *păstúră*[2] „tip de pânză" şi arom. *păstúră* ar avea origini diferite.

Din perspectiva unei abordări panromanice, etimonul lat. *pastūra* pare totuşi a fi continuat cel mai probabil, în opinia noastră, de arom. *păstúră*, evoluție justificată atât fonetic, cât şi semantic.

BIBILIOGRAFIE[17]

Alonso, Martín = Alonso, Martín, *Enciclopedia del idioma. Diccionario histórico y moderno de la lengua española (siglos XII al XX) etimológico, tecnológico, regional e hispanoamericano*, tomo III, N–Z, Aguilar, Madrid, 1958.

Apicultura = *Apicultura. Manualul cursantului*. Ediția I. Editura Crepuscul, Bucureşti, 2012.

Bara, 2004 = Bara, Mariana *Le lexique latin herité en aroumain dans une perspective romane*, Lincom Europa, München, 2004.

Barcianu, D. = Sab. Pop.-Barcianu [= Barcianu, Sava Popovici], *Dicționar român-german şi german-român.* În două părți. *Wörterbuch der romänischen und deutschen Sprache.* Zwei Theile. Sibiu, Institut tipografic, Societate pe acții. Hermann-stadt. Typographische Anstalt, Aktiengesellschaft, 1886, 704 p.

Bloch – Wartburg[10] = Bloch, Oscar, WARTBURG, Walther von, *Dictionnaire étymologique de la langue française*, Presses Universitaires de France, Paris, 1932[1]; 1994[10].

Brâncuş, 2004 = Brâncuş, Grigore, *Istoria cuvintelor. Unitate de limbă şi cultură românească*, Editura Fundației *România de mâine*, ediția a II-a, Bucureşti, 2004.

Capidan = Capidan, Theodor, *Raporturile albano-române*, în *Dacoromania*, Anul II, p. 477, 1921–1922.

Corominas/ Pascual[3] = Corominas, Joan, Pascual, José A., *Diccionario crítico etimológico castellano e hispánico*, ME-RE, volumen IV, Editorial Gredos, Madrid, 1993.

[17] Nu includem în lista bibliografică a articolului de față, din economie de spațiu, lucrările preluate de bibliografia actualizată a DLR: serie nouă Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti", Bucureşti, Tomul I, Partea a 3-a, Litera D, D-Deînmulțit, ale căror sigle le-am reprodus întocmai.

BDD-A26949 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 05:56:02 UTC)

Cortelazzo/Zolli[1] = Cortelazzo, Manlio, ZOLLI, Paolo, *Dizionario etimologico della lingua italiana*, 4/ O-R, Nicola Zanichelli Editore, Bologna, 1985–1992.

Dalametra = Dalametra, I., *Dicţionar macedo-romîn*, Bucureşti, 1906.

DDA = Papahagi, Tache, *Dicţionarul dialectului aromân – general şi etimologic. Dictionnaire aroumain – général et étymologique*, Bucureşti, 1963; 1974.

D. ENC. = *Dicţionar enciclopedic.* [Vol.] I–VII. Bucureşti, Editura Enciclopedică. I: *A–C*, 1993; II: *D–G*, 1996; III: *H–K*, 2000; IV: *L–N*, 2001; V: *O–Q*, 2004; VI: *R–Ş*, 2006; VII: *T–Z*, 2009.

DEX[2] – 2009 = *Dicţionarul explicativ al limbii române*. Ediţia a II-a, revăzută şi adăugită. [Tiraj nou] Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2009.

DEX[2] – 2012 = *Dicţionarul explicativ al limbii române*. Ediţia a II-a, revăzută şi adăugită. [Tiraj nou] Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2012.

DGR = *Dicţionar german-român*, ed. a III-a revizuită şi îmbogăţită, Editura Univers Enciclopedic, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti", Bucureşti, 2007.

DGDS = *Dicţionarul graiurilor dacoromâne sudice.* Ion Ionică, Maria Marin, Anca Marinescu, Iulia Mărgărit, Teofil Teaha. Coordonator Maria Marin. Vol. I–III. Bucureşti, Editura Academiei Române. I: Literele *A–C*, 2009, 347 p.; II: Literele *D–O*, 2010, 399 p.; III: Literele *P–Z*, 2011, 457 p.

Ernout/Meillet[4] = Ernout, Alfred, Meillet, Antoine, *Dictionnaire étymologique de la langue latine. Histoire des mots*, 1959[4] [1932[1]], Klincksieck, Paris.

FORM. CUV. (XVI–XVIII) = *Formarea cuvintelor în limba română din secolele al XVI-lea – al XVIII-lea.* Coordonator Magdalena Popescu-Marin. Colectivul de elaborare: Eugenia Contraş, Cristina Gherman, Finuţa Hasan, Rodica Ocheşanu, Magdalena Popescu-Marin. Bucureşti, Editura Academiei Române, 2007, 412 p.

FEW = *Französisches Etymologisches Wörterbuch*. Eine darstellung des galloromanischen sprachschatzes… von Walther v. Wartburg, 7. Band, N-Pas, 1955, Basel- R. G. Zbinden & Co.

Giuglea, 1928 = Giuglea, G., „Elemente străvechi în limba română", *Revista filologică*, II, p. 49–65, 1928.

Graur, 1937 = Graur, Alexandru, „Corrections roumaines au REW", *Bulletin linguistique* 5, p. 80–124, 1937.

Machado[3] = Machado, José Pedro, *Diccionário etimológico da lingua portuguesa*, 3-e edição, quarto volume, M–P, 1952–1977.

Mărgărit, 2009 = Mărgărit, Iulia, *Vocabularul graiurilor munteneşti actuale*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 2009.

Meyer-Lübke, W. = Meyer-Lübke, W., *Romanisches etymologisches Wörterbuch. Dritte Auflage.* Heidelberg, 1935 [REW[3]]

Mihăescu, 1933 = Mihăescu, Haralambie, *La Romanité dans le Sud-Est de l'Europe*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 1993.

Mihăileanu, 1901 = Mihăileanu, Ştefan, *Dicţionar macedo-romîn*, Bucureşti, 1901.

Niculiţă-Voronca, 1998 = Niculiţă-Voronca, Elena, *Datinele şi credinţele poporului român adunate şi aşezate în ordine mitologică*, I, ediţie îngrijită şi introducere de Iordan Datcu, Editura Saeculum I. O., Bucureşti, 1998 (Cernăuţi, 1903[1]).

Papahagi, P., 1905 = Papahagi, Pericle, *Basme aromâne şi glosar*, Ediţiunea Academiei Române, Bucureşti, 1905.

Papahagi, P., 1907 = Papahagi, Pericle, *Notiţe etimologice*, 1907.

Pascu, 1910 = Pascu, Dr. G., *Etimologii româneşti*. Iaşi, 1910.

Pascu, 1916 = Pascu, Dr. G., *Sufixele româneşti*. Ediţiunea Academiei Române, Bucureşti,

BDD-A26949 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 05:56:02 UTC)

1916.
Pascu, 1920 = Pascu, Dr. G., *Beiträge zur geschichte der rumänischen Philologie*, Leipzig, 1920.
Pascu, 1925 = Pascu, G., *Dictionnaire étymologique macédoroumain*, I. *Les éléments latins et romans*, Iaşi, Cultura Națională, 1925.
Puşcariu, 1927 = Puşcariu, Sextil, *Etimologii*, în *Dacoromania*, Anul IV, partea a 2-a, p. 719, 1927.
Puşcariu, *Îns*. *Et*. *Wb*. = Puşcariu, Sextil, *Însemnările autorului de pe exemplarul propriu de lucru* din *Etymologisches Wörterbuch der rumänischen Sprache I. Das lateinische Element, mit Berucksichtigung aller romanischen Sprachen*, *Heidelberg, Winter, 1905*. Introducerea şi stabilirea textului de Dan Sluşanschi. Bucureşti, Editura Universității din Bucureşti, 1995.
Sala, 1988 = Sala, Marius (coord.), *Vocabularul reprezentativ al limbilor romanice*, Bucureşti, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, 1988.
Teaha, 2010 = Teaha, Teofil, *Din lexicul latin moştenit în graiurile româneşti actuale*, în *Lucrările celui de-al XIV-lea Simpozion Internațional de Dialectologie* (Cluj-Napoca, 16–17 septembrie 2010), 2010, pp. 379–397.

SURSE ELECTRONICE

www.proapicultura.ro
www.icdapicultura.ro

ÉTUDE SUR LES DACOROUM. AROUM. *PĂSTURĂ*. PROBLÈMES SÉMANTICO-LEXICAUX ET ÉTYMOLOGIQUES

(Résumé)

Le sémantisme ainsi que l'étymologie des dacoroum. aroum. *păstură* impliquent des difficultés que nous nous proposons à éclaircir dans cette recherche pour offrir également une solution probable d'interprétation de ceux lexèmes. En dépit de l'ancienneté du terme dacoroumain *păstură*[1] „type de pollen" (attesté depuis environ 1650), des nombreuses et fortes „traces romanes" du lat. *pastura* et en dépit des opinions même récentes des etymologistes roumains, nous mettons en doute son origine héritée du lat. *pastūra*. L'incertitude se base tant sur les difficultés formelles (d'accentuation dans le cas du dacoroumain *păstură*[1] „type de pollen") que sémantiques, absentes dans le cas des termes romanes „correspondants". D'une part, si dacoroum. *păstură*[1] „pollen" et l'aroum. *păstúră* „nourriture digérée qui se trouve dans le ventre d'une bête" avaient la même origine, nous considérions comme plus probable l'étymon latin **pestŭla* (< *pestis*), qui expliquerait mieux leur sémantisme. D'autre part, le même étymon pourrait justifier sémantiquement, quoique pas dans une manière fort convaincante, sa liaison avec dacoroum. *păstúră*[2] „toile".

Cuvinte-cheie: analiză semantico-lexicală, etimologie, apicultură, dacorom. *păstură*[1] „polen", dacorom. *păstúră*[2] „pânză", arom. *păstúră*, lat. *pastūra*, lat. **pestŭla*.

Mots-clés: analyse sémantico-lexicale, étymologie, apiculture, dacoroum. *păstură*[1] „pollen", dacoroum. *păstúră*[2] „toile", aroum. *păstúră*, lat. *pastūra*, lat. **pestŭla*.

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti" al Academiei Române, Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13
r_nedea@yahoo.com

BDD-A26949 © 2017 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-10-30 05:56:02 UTC)